

حکومت ساسانیان

کوتاه از طاق بستان

نویسنده: شمشاد امیری خراسانی

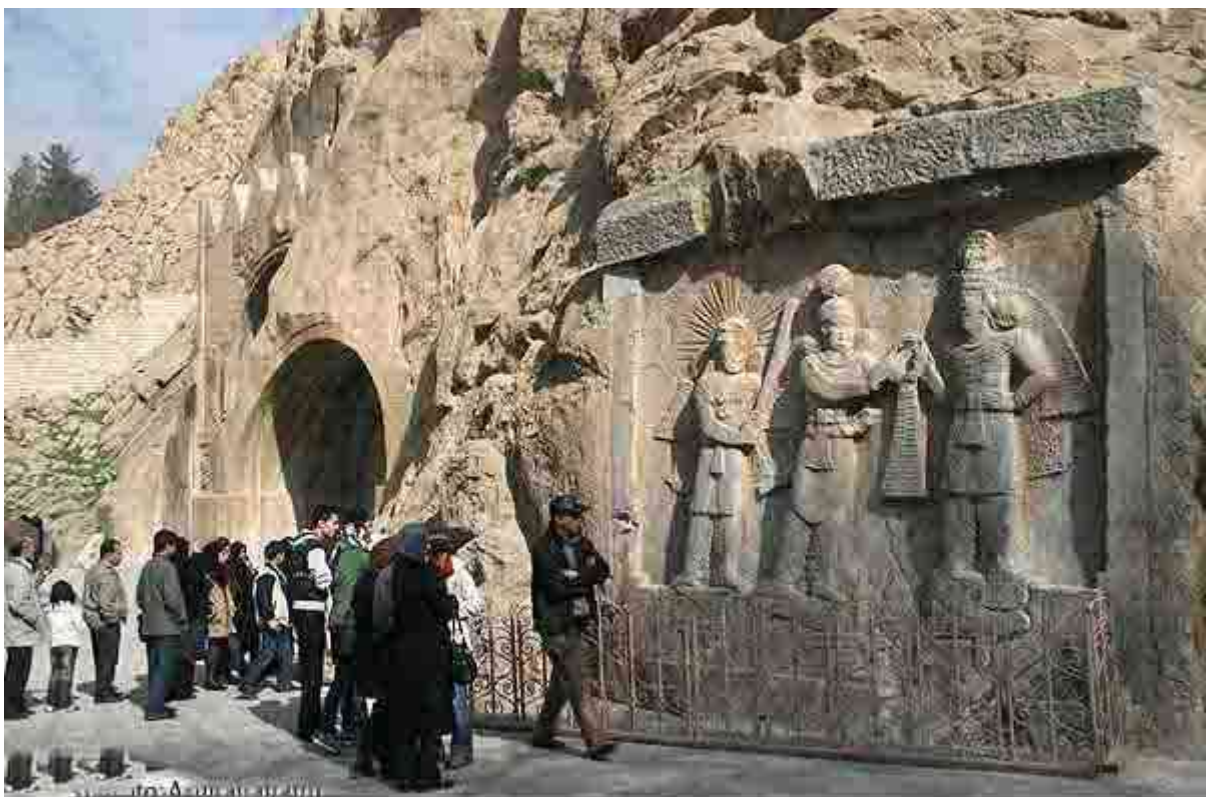
انتشار: ۳ اردیبهشت ۱۳۹۱ ۴۰ دقیقه مطالعه

چکیده مقاله

طاق بستان مجموعه‌ای از سنگ‌نگاره‌ها و سنگ‌نبشته‌های دوره ساسانی است که در شمال غربی شهر کرمانشاه در غرب ایران واقع شده است. وجود کوه و چشمه در این مکان، آن را به گردشگاهی روح فزا تبدیل نموده که از زمان‌های دیرین تا به امروز مورد توجه بوده است. طاق بستان در زبان بومی (کردی) طاق و سان گفته می‌شود. «سان» به معنی سنگ می‌باشد و به این ترتیب طاق بستان طاق سنگی معنی می‌دهد. این مجموعه در قرن سوم میلادی ساخته شده است. شاهان ساسانی نخست نواحی اطراف تخت جمشید را برای تراشیدن تندیس‌های خود برگزیدند، اما

پارسیان دژ / حکومت ساسانیان

طاق بستان مجموعه‌ای از سنگ‌نگاره‌ها و سنگ‌نبشته‌های دوره ساسانی است که در شمال غربی شهر کرمانشاه در غرب ایران واقع شده است. وجود کوه و چشمه در این مکان، آن را به گردشگاهی روح فزا تبدیل نموده که از زمان‌های دیرین تا به امروز مورد توجه بوده است.

طاق بستان در زبان بومی (کردی) طاق و سان گفته می‌شود. «سان» به معنی سنگ می‌باشد و به این ترتیب طاق بستان طاق سنگی معنی می‌دهد. این مجموعه در قرن سوم میلادی ساخته شده است. شاهان ساسانی نخست نواحی اطراف تخت جمشید را برای تراشیدن تندیس‌های خود برگزیدند، اما از زمان اردشیر دوم و شاهان پس از او طاق بستان را انتخاب کردند که در بین راه جاده ابریشم قرار داشت و دارای طبیعتی سرسبز و پرآب بود.

در سمت راست ایوان کوچک، سنگ نگاره ای وجود دارد که صحنه تاج ستانی اردشیر دوم، نهمین شاه ساسانی را نشان می دهد. در این صحنه، شاه ساسانی به حالت ایستاده با صورتی سه ربعی و بدنی تمام رخ در مرکز صحنه نقش شده که دست چپ را بر روی قبضه شمشیر گذاشته و با دست راست حلقه روبان داری را از اهورا مزدا می گیرد. شاه ساسانی چشمانی درشت و ابروانی برجسته دارد. ریش او مجعد و موهای سرش به صورت انبوه بر روی شانه ها آویخته شده است. وی گوشواره ای بر گوش و گردنبندی در گردن و دستبندی در مچ دارد. گوشواره او به شکل حلقه مدوری است که گوی کوچکی به آن آویزان است. گردنبند او نیز شامل یک ردیف مهره های مرواریدی درشت است. در کنار ورودی طاق، سنگ نگاره ای زیبا از فرشتگان بال دار، درخت زندگی، مجالس شکار گراز و شکار مرغان و ماهیان در مرداب و نقش های فیل، اسب و قایق می باشد که حاکی از مراسم بزم و شادی است. در زیر نقش تاج گذاری خسرو پرویز سواری زره پوش سوار بر اسب قرار دارد. یقین نیست که این سوار کیست، یا یک رزم جوست یا خسرو پرویز یا پیروز ساسانی. اما نشان گر فر و قدرت شاه و ایرانیان است.

برابر آیین ایرانیان باستان هر کس که می خواست شاه باشد لازم بود دارای شایستگی شاهی و فر کیانی (ایزدی) باشد. از نیروی این فر کیانی است که شخص به کمالات روحانی و نفسانی آراسته می گردد و از سوی خداوند برای راهنمایی مردم برگزیده می شود. در آیین زرتشتیان، هر کس که مورد خشنودی پروردگار باشد خواه پادشاه، خواه پارسا یا خواه دانشمند، دارای فر ایزدی است.

نگاره فروهر همیشه در زمان باستان به صورتی که در اینجا نقش شده، نمایان است که در آن فروهر تاجی کنگره دار بر سر دارد و حلقه فر ایزدی را به شاه می دهد. لباس شاه و نگاره فروهر تا حدی یکسان است. هر دوی آن ها شلواری چین دار به پا دارند که توسط بندی به مچ پایشان چسبیده است. هم چنین هر دو دارای کمر بند و دست بند هستند. در سمت چپ شاه، میترا یا مهر، پیامبر باستانی ایران قرار دارد. مسیح از لحاظ تولد و آیینش بسیار شبیه میتراست. حتی بسیاری از آیین های مسیحی همان آیین های میترایسم هستند. صویر وی در کنار تصویر شاه بیان گر پاک شدن قلب شاه از نفرت و روی آوردن به مهرورزی است که این مفهوم همواره از دید ایران شناسان بیگانه دور مانده است. پیکان های نوری از سر میترا در تمامی سمت ها پراکنده شده و هر پیکان نوربست که مهر می پراکند تا شاه را در بر گیرد. هم چنین میترا شاخه ای از نبات که «برسم» نام دارد در دست دارد که با آن مشغول اجرای آیین زاینده گی و کامیابی است.

در سترگ ترین طاق، سه تندیس مشاهده می شود. شاه در میان، فروهر در سوی راست وی، که مانند تاج گذاری اردشیر دوم است و آناهیتا در سوی چپ شاه. آناهیتا فرشته آب هاست و نمود خرمی و سرسبزی.

خسرو پرویز علاقه زیادی به آناهیتا داشت و معبد آناهیتا را در نزدیکی کنگاور، شهری در خاور کرمانشاه ساخت و در آن جا دل به مهر شیرین نهاد.

کلیه تصاویر و نقوش این برجستگی با مهارت و دقت انجام گرفته و جزئی ترین چیزها با ظرافت درست شده است.

ارجاع به این مقاله

شمشاد امیری خراسانی، «کوتاه از طاق بستان»، پارسیان دژ، ۱۳۹۱.

خواندن مقاله و پیوست‌های آن در وبسایت پارسیان دژ

نشانی ثابت این نسخه:

<https://www.parsiandej.ir/articles/1060/pdf/کوتاه-از-طاق-بستان.pdf>

آخرین ویرایش مقاله: ۳ اردیبهشت ۱۳۹۱